

נברור כי תלונת הרב וכתב האשמה המה גלי כל יסוד ונגד המציאות, כי חיי היהודים בפולין טופחים על פניהם, כי לא לבם ילך להיות בזויהם. הם חיים ברותה ולא יחסרו נפשם מטובה, וגם אחינו בצערים הגדולות בליטה, חיים כדרך כל הארץ ואינם מחזיקים בשיטה יחד ככל.

כפי הנראה, השקפת הרב היא מתוך הערפל ועב הענן, מתוך שמומנם כהה ושחורה, וישפוט על פי מראה עיניו כאיזה עיירות קטנות נכחדות הנשכחות מני רגל, מאורות צרות. והשיטה שלו נבראת מן הרקק איוו בצה, ששם בני אדם יושבי חושך וצלמות האוכלים מת במלח בדוחק, "נהמא בנהמא" (א), ומי שיש לו תבשיל של גריסין לשובץ הוא מאושר והם לבושים קרעים בלואי סחבות וסמרטוטין וצעלים בלות ומטולאות כגבעונים.

אבל - לא הדת אשמה בזה, רק יד הדלות בעוכם והעניות מנולחן ובעל כרחם הם חיים ואוכלים בכל הלילות לחם עוני לחם צר, והבי מהאנשים האלה תצא תורה אל האומה? ואנשי הוצל רובא דעלמא דלב^ב והרי זה דומה לפלוני שכתב בספר מסעותיו כי ביהמ"א הזיא מדינה שתמיד יורדים בה גשמים, מפני שכששהה שם באיזה עיר ימים לא חרל המטר, וכאותם הבטלנים החושבים כי מקום מושבם הוא כל התבל ומחוק לתחומם הוא - סוף העולם.

עם ישראל חי חיים רעננים ובריאים, חיים שיש בהם הרמונית, מתן לבו ולנפש. חיים אמתיים, על פי תורתו, תורת חיים^ב